

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
- 2.2 แนวนโยบายการพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
- 2.3 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
- 2.4 แนวทางดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา กรมสามัญศึกษา
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

คณะกรรมการมาธิการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร (2538) ได้ศึกษาถึงการปฏิรูปการศึกษาทั้งในด้านโครงสร้างการศึกษา และการปฏิบัติเชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริงได้โดยคำนึงถึงความเป็นเอกภาพ ความต่อเนื่องสอดคล้องกันในทุกระดับและสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย จึงเห็นสมควรที่จะปฏิรูปโครงสร้างการศึกษาไทย ใน 6 ประเด็นดังนี้

1) การจัดองค์การทางการศึกษา ควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานทางการศึกษาในส่วนภูมิภาค ให้มีการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน และระดับประถมศึกษา ให้มีปริมาณและคุณภาพมากขึ้น โดยให้หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนได้มีการประสานการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรร่วมกัน กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย ควรร่วมมือกันในการผลิตบุคลากรในสาขาที่ขาดแคลนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีการแบ่งออกเป็นหลายๆ กรม นั้น ควรมีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่ และระบบการบริหารงานที่แตกต่างกัน เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนโยบายในการจัดการศึกษาระดับกรม รัฐควรเป็นผู้กำกับดูแลโดยตรง เพื่อให้การบริหารองค์กรด้านการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพสูง

2) การบริหารและการจัดการ รัฐควรกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณสู่ภูมิภาค เพื่อให้การบริหารงานบุคคล การจัดซื้อจัดจ้างจะไม่ล่าช้าและทันเวลา ควรเพิ่มการผลิตครูทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ มีการตรวจสอบประสิทธิภาพเป็นระยะ จัดสวัสดิการทุก รูปแบบเพื่อให้ครูเกิดขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีการยกบัญชีเงินเดือนครูออกจากบัญชีข้าราชการพลเรือน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเกิดความเป็นธรรม

3) ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ควรกระจายอำนาจโดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ส่วนกลางเพียงกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ โดยต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนในการจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับก่อนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้เอกชนช่วยกำหนดทิศทางการศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงาน ให้ผู้รับการศึกษาทุกคนได้รับความยุติธรรมและมีโอกาสศึกษาได้ตลอดชีวิต รวมทั้งจะต้องสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาอาชีวและบุคคลที่สนใจ

4) คุณภาพของผู้ที่ได้รับการศึกษา รัฐควรขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปี ทั่วประเทศ โดยเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า ส่งเสริมการสอนจริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม คุณธรรม ระเบียบวินัย จัดสรรอุปกรณ์เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์และตำราเรียน เพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษามีทั้งคุณภาพทางวิชาการและคุณธรรม

5) คุณภาพทางวิชาการ ควรจัดการเรียนสาขาวิชาต่าง ๆ ทุกระดับ ให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และจะต้องมีองค์กรใน

การวัดผลประเมินผลของการเรียนการสอนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียม

กันในคุณภาพทางวิชาการ

6) งบประมาณการศึกษา ควรจัดงบประมาณสำหรับการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของรายได้แผ่นดิน และจะต้องแยกรายงบประมาณการพัฒนาการศึกษาออกจากงบประมาณภาคปกติ โดยให้อำนาจในการจัดซื้อ จัดจ้าง กับองค์การทางการศึกษาต่าง ๆ ในภูมิภาคเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว

ลีปพนธ์ เกตุทัต (2538) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา สรุปได้ว่า โดยที่กระแสโลกาภิวัตน์ประกอบกับความก้าวหน้าทางสื่อสารโทรคมนาคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ สังคมไทยจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาคนรอบครัว ชุมชน และสังคม โดยการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ และจัดการศึกษาโดยระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนของสังคมมาสนับสนุนการศึกษา และการเรียนรู้ของคนโดยมุ่ง 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้

1) เร่งขยายโอกาสทางการศึกษาพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ ให้ปวงชนทุกคนเข้าถึงและมีโอกาสพัฒนาเต็มศักยภาพ : มุ่งสร้างรากฐานคุณภาพของประชากรตลอดชีวิตตั้งแต่การปฏิสนธิ

2) เพิ่มขีดความสามารถของสังคมไทยในการแข่งขัน และร่วมมือกับเพื่อนบ้านภูมิภาค และมิตรประเทศ มุ่งความมั่นคงและก้าวหน้าของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลกบนพื้นฐานของความเป็นไทย

3) เสริมสร้างและพัฒนาบทบาทของครอบครัว ความเข้มแข็งของชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันสังคม มุ่งเกื้อหนุนการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ สร้างสรรค์ปัญญา และความเป็นปึกแผ่นของสังคม

4) ปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษา : มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพให้ทั่วถึงประชาชน

กมล สดประเสริฐ (2538) ให้ความคิดเห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบจัดเป็นความเคลื่อนไหวอย่างแรงกล้าที่จะปรับปรุงการศึกษาทั้งจาก

"บนลงล่าง" และจาก "ล่างขึ้นบน" ด้านนโยบายของรัฐซึ่งสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงระดับท้องถิ่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ประสานกันในระบบการศึกษา ทั้งหมดโดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานการศึกษา หลักสูตร การประเมินการปฏิบัติงานของนักเรียนและการพัฒนาครูโดยที่ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียนสามารถสนับสนุนการปฏิรูปทั้งระบบ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2540) ได้แสดงแนวคิดสรุปว่า การปฏิรูปการศึกษาอย่างครบถ้วนต้องปฏิรูป "คน ระบบ บริบท"

1) การปฏิรูปคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท อันได้แก่ คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาทิ ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา ผู้เรียน รวมไปถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง และปฏิรูปคนที่เกี่ยวข้องทางอ้อมต่อระบบการศึกษา อันได้แก่ สื่อมวลชน นักการเมือง ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2) ปฏิรูประบบการศึกษา อันได้แก่ การปฏิรูปการปลูกฝังปรัชญาแนวความคิดและค่านิยมที่ถูกต้อง ปฏิรูประบบการสอนให้คนคิดเป็น วิเคราะห์เป็น ประยุกต์ใช้เป็น ปฏิรูปการสอนโดยเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างให้นักศึกษากระทำตาม (Role Modelling) ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาที่มีความสมดุลระหว่างความเป็นท้องถิ่นพร้อมกับความเป็นสากล ปฏิรูประบบการศึกษาที่มีความสมดุลระหว่างการศึกษเชิงทฤษฎีกับความสอดคล้องในชีวิตจริง การปฏิรูประบบการเรียนการสอนที่เน้นสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีอยู่ในประเทศไทย ปฏิรูประบบการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกเชื้อชาติ ทุกกลุ่มในสังคม ปฏิรูประบบการเปิดเสรีให้เอกชนเข้ามามีบทบาท (Privatization) ปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อให้มีลักษณะเป็นพลวัตสามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ปฏิรูประบบการวางแผนการจัดการศึกษาให้การศึกษามีส่วนสนับสนุนการ พัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาเพื่อพึ่งตนเองในด้านเศรษฐกิจ การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การศึกษาเพื่อสันติภาพ การศึกษาเพื่ออนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปฏิรูปรูปแบบการจัดการศึกษาจัดหลักสูตร การเรียนการสอนให้เหมาะสม

และสอดคล้องกับลักษณะของเด็กแต่ละกลุ่ม ตามความสามารถในการเรียนรู้ แบ่งเป็นนักเรียน ที่มีความสามารถสูง ความสามารถปานกลางและความสามารถต่ำ ปฏิรูปองค์ประกอบของการศึกษา ควรมีครบ 3 ด้าน คือ ความรู้คุณลักษณะชีวิต และทักษะ

3) ปฏิรูปบริบทแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา อันได้แก่ บริบทครอบครัว บริบทการเมือง บริบทภาครัฐบาล บริบทภาคเอกชน และบริบทสื่อต่าง ๆ ในสังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของนักการศึกษาและนักวิชาการ สรุปได้ว่าทั้งนักการศึกษา และนักวิชาการต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการปฏิรูปการศึกษาของไทย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป ความเห็นที่สอดคล้องกันของนักการศึกษาและนักวิชาการ ประการแรกก็คือการกระจายอำนาจในการบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ จึงไม่ควรรวมอำนาจการสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง ทั้งนี้ ประเวศ วะสี (2523) ให้ทัศนะว่า ระบบราชการโดยมีโครงสร้างที่เห็นกระจายอำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป จึงควรเน้นไปที่การปรับปรุงโครงสร้างของระบบราชการเสียใหม่ คือนำอำนาจตัดสินใจกลับสู่ประชาชนและชุมชน ประการที่สองคือการพัฒนาคุณภาพของครูและผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการผลิตครูในสาขาที่ขาดแคลน รวมทั้งจะต้องจัดหาสวัสดิการให้ครูในทุกรูปแบบเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจเนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ (ไพจิตร เอื้อทวีกุล, 2522) ประการที่ 3 คือความเสมอภาคและคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งรัฐควรขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปีทั่วประเทศ โดยให้มีการประเมินผลของการเรียนการสอนทุกระดับอย่างต่อเนื่องเพื่อคุณภาพทางวิชาการ จะได้เท่าเทียมกัน เป็นหน้าที่ของรัฐจะต้องให้หลักประกันในปัจจัยพื้นฐานโดยเฉพาะการศึกษา เพื่อให้พื้นฐานแห่งการเจริญเติบโตของชีวิตแห่งการเรียนรู้ (วัลลภ ดังคนานุรักษ์, 2529) ประการที่ 4 ที่นักการศึกษาและนักวิชาการมีความเห็นสอดคล้องก็คือการเพิ่มงบประมาณเพื่อการศึกษา รวมทั้ง

การจัดสรรสื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี และตำราเรียนต่าง ๆ ให้เพียงพอ โดยมอบอำนาจให้องค์การทางการศึกษาส่วนภูมิภาคมีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้างเอง ดังที่อภิชัย พันธเสน (2529) ให้ข้อเสนอแนะต่อทางออกของการศึกษาว่าจำเป็นจะต้องเริ่มต้นจากการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นการกระจายอำนาจ ทั้งทางด้านหลักสูตรการจัดการศึกษา และงบประมาณตลอดจนบุคลากร ไปสู่ท้องถิ่นจากความคิดเห็นของนักการศึกษาจึงพอสรุปได้ว่า ควรมีการปฏิรูปการศึกษาของไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมใน 4 ประเด็นหลัก ๆ คือ การพัฒนาระบบบริหาร การพัฒนาคุณภาพของครู การพัฒนาหลักสูตร และคุณภาพของผู้เรียน และเพิ่มเงินงบประมาณเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยี และวัสดุการศึกษา

2.2 แนวนโยบายการพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาของประเทศในช่วงปี 2540 ถึง 2544 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จึงกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษา ดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

1. เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวล มุ่งให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. ปฏิรูประบบการเรียนการสอน มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตามจุดประสงค์ สังกัดของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีพื้นฐานความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดี และเข้มแข็งพอที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใฝ่การเรียนรู้ มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรม ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
3. ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู มุ่งปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิต การฝึกอบรม และการพัฒนาครูประจำการ ให้ครูมีศักยภาพเพื่อพัฒนาระบบการ

เรียนรู้และอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขรวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นที่ยอมรับและยกย่องในสังคม โดยสร้างและปรับปรุง جایแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนต่อการประกอบวิชาชีพครู

4. เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและสูง มุ่งสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเองและสร้างความก้าวหน้าและมั่นคงของเศรษฐกิจในประชาคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย

5. ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการการศึกษา มุ่งปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการของรัฐใหม่ เพื่อให้การจัดการศึกษามีอิสระและเสรีมากขึ้น ปรับเปลี่ยนการตัดสินใจจากกรมในส่วนกลางของการพัฒนาไปในพื้นที่ทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน และองค์กรภาครัฐ มีส่วนร่วม และรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย มีการจัดการศึกษาที่ได้คุณภาพและสร้างความเป็นธรรมแก่คนในสังคมมากขึ้น สามารถสนองตอบความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ ได้อย่างรวดเร็วตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เพื่อให้แนวทางการจัดการศึกษาในช่วงปี 2540-2544 ตามนโยบายที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม เห็นสมควรกำหนดแผนงานหลักเพื่อการพัฒนาการศึกษา 9 แผนงาน ดังนี้

แผนงานหลักที่ 1 : การยกระดับการศึกษาพื้นฐานของปวงชน

1. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียน ระดับประถมศึกษาก่อนปี 2544 และขยายปริมาณการเข้าถึงบริการการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) จากร้อยละ 65 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ในปี 2544

2. ขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ให้มีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ (12-14 ปี และ 15-17 ปี) ไม่น้อยกว่า

ร้อยละ 95 และ 70 ตามลำดับในปี พ.ศ. 2544 รวมทั้งมุ่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นการศึกษาของปวงชนในแผนฯ ต่อไปโดยเร็ว

3. ยกกระดับความรู้พื้นฐานสามัญของกำลังแรงงานในสถานประกอบการให้ถึงระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่าอย่างต่ำร้อยละ 50 ของกำลังแรงงานที่มีความรู้ระดับประถมศึกษาทั้งหมด โดยเฉพาะแรงงานในกลุ่มอายุ 20-45 ปี ในปี พ.ศ. 2544

4. กำลังแรงงานได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะฝีมือ รวมทั้งทักษะการจัดการเพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่งานได้ดียิ่งขึ้น

5. มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถานประกอบการในการสนับสนุนการศึกษา และฝึกอบรมให้สามารถขยายขอบเขตการให้บริการได้อย่างเพียงพอ

6. สามารถประสานและขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนทั้งในพื้นที่และระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

7. ให้หน่วยงานภาครัฐ ธุรกิจ สถาบันศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และสถาบันอื่น ๆ ทางสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและเสริมการเรียนรู้ของชุมชน

8. มีระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษา และตลาดแรงงานทั้งในระดับชาติ ระดับสถานศึกษาและระดับชุมชนที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษา และการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

แผนงานหลักที่ 2 : การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

1. มีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตร ทั้งในด้านการเสริมสร้างความรู้ความสามารถทักษะพื้นฐานที่จำเป็น และการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง

2. มีการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. มีการปรับกระบวนการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นให้เหมาะสม อาทิ ใช้อันดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในกลุ่มโรงเรียน ตลอดจนการวัดความถนัดเพื่อ การเรียนต่อในสาขาวิชา หรือวิชาชีพที่ถนัด เป็นต้น รวมทั้งการปรับปรุงการวัด และประเมินผลที่สามารถวัดพัฒนาการของคุณสมบัติของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรอย่างแท้จริง

4. มีการผลิตและพัฒนาสื่อทุกประเภท รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อคอมพิวเตอร์ และสื่อผสม อุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนของครู และการสอนด้วยตนเองของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ

5. ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา มีการพัฒนา ตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มศักยภาพและอย่างมีคุณภาพ

แผนงานหลักที่ 3 : การพัฒนาการผลิตครูและการฝึกอบรมและพัฒนาครูประจำการ

1. เพิ่มจำนวนทุนการศึกษาให้แก่บัณฑิตศึกษาในรูปโครงการพิเศษต่าง ๆ เช่น โครงการคุรุทายาท โครงการเพชรในตม ฯลฯ ให้มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนครูอาจารย์ที่เกษียณอายุในแต่ละปี

2. เพิ่มปริมาณการผลิตครู-อาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ เพียงพอกับความต้องการ และให้มีการรับผู้สำเร็จอาชีวศึกษาเข้ามาเรียนวิชาชีพครู ให้มากขึ้น

3. มีการพัฒนาครูประจำการอย่างต่อเนื่อง โดยครูทุกคนในสังกัดต้อง ได้รับการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ครู อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี และให้จัด เป็นพิเศษสำหรับครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

4. สนับสนุนและให้ทุนการศึกษาดูงานแก่ครูช่าง เพื่อเพิ่มความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่

5. มีการปรับปรุงระบบการสรรหาคนเข้าเรียนวิชาชีพครู และการปรับปรุง ระบบตำแหน่งและการประเมินผลบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งครู

6. มีการจัดสวัสดิการให้แก่ครูในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ครูสามารถดำรง ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

แผนงานหลักที่ 4 : การผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านสังคมศาสตร์

1. ขยายการศึกษาหลังมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ให้มีอัตราส่วนผู้เรียนต่อประชากร กลุ่ม 18-24 ปี เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2544
2. เพิ่มสัดส่วนการผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับปริญญาตรีให้เป็นร้อยละ 40 ในปี พ.ศ. 2544 และวางฐานให้ขยายเป็นร้อยละ 50 ในปี 2549
3. เพิ่มการผลิตบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทและเอก โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อให้เป็นการเพิ่มตัวคุณในระดับอุดมศึกษา (ตัวคุณ หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ในการสร้าง ผลิต และพัฒนาบุคคล สร้างความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในแง่กว้างและแง่ลึก)
4. การผลิตกำลังคนในสาขาที่ไม่ขาดแคลน ได้รับการพัฒนาด้านคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่ ปริมาณการผลิตมีสัดส่วนลดลง
5. กำลังแรงงานระดับกลางและสูง ทั้งที่เป็นแรงงานในระบบและแรงงานใหม่ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ฝีมือ ความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การผลิตสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง
6. เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการผลิต และฝึกอบรมคนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แผนงานหลักที่ 5 : การวิจัยและพัฒนา

1. เพิ่มสัดส่วนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ภายในปี 2544 ทั้งนี้รัฐควรลงทุนระหว่างร้อยละ 0.50-0.75 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
2. ขยายและเพิ่มการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความสมดุลและเกื้อกูล สัมพันธ์กับการพัฒนาสังคม ทักษะการชนชาติ สิ่งแวดล้อม

3. พัฒนาและเพิ่มการวิจัยและพัฒนาด้านสังคมศาสตร์ ในบริบทของสังคมไทยเพื่อการพัฒนาที่ดีต่าง ๆ ของสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และเพื่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านของประชาคมโลก

4. ให้การวิจัยและพัฒนาในสถาบันการศึกษาเป็นกิจกรรมสำคัญที่เสริมการเรียนการสอน

แผนงานหลักที่ 6 : การพัฒนาระบบบริหารและการจัดการ

1. ผู้บริหารทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับสูงในส่วนกลางเห็นด้วยและร่วมมือดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งในหน่วยงานส่วนกลางและการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา

2. มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและการจัดการการศึกษาเกิดขึ้นโดยองค์กรระดับจังหวัด ท้องถิ่น และสถานศึกษา มีอำนาจในการตัดสินใจจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นอำนาจการตัดสินใจในระดับสถานศึกษา

3. ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

แผนงานหลักที่ 7 : การพัฒนาระบบอุดมศึกษา

1. มีการจัดโครงสร้างการบริหารระบบอุดมศึกษาใหม่ เพื่อให้เกิดเอกภาพเชิง นโยบาย และจัดการศึกษาที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

2. มีระบบบริหารจัดการภายในเฉพาะสถาบันที่เป็นอิสระและคล่องตัว และได้รับการจัดสรรงบประมาณในรูปเงินอุดหนุนทั่วไปภายในปี พ.ศ. 2544

3. ปรับภาระและสัดส่วนการจัดการศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนเพื่อการลงทุนในการอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4. ให้ภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ ชุมชน และสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการตรวจสอบเชิงคุณภาพและผลการดำเนินงานโดยรวม

แผนงานหลักที่ 8 : การระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา

1. เพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาเฉพาะภาครัฐให้มากขึ้น โดยมีมุ่งเป้าหมายไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และประมาณการวงเงินเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นไม่ต่ำกว่า 194.1, 229.2, 268.8, 306.4 และ 347.2 พันล้านบาท ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2544 ตามลำดับ

2. รัฐเน้นการลงทุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดการศึกษาในระดับและพื้นที่ภาคเอกชนไม่สนใจลงทุน พร้อมทั้งอุดหนุนภาคเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การศึกษาหลังการศึกษาขั้นพื้นฐาน (การอาชีวศึกษา และการศึกษาวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษา) ให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่ขาดแคลน ทั้งนี้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ของส่วนราชการที่จัดการศึกษา ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาเห็นชอบร่วมกัน

แผนงานหลักที่ 9 : การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการการศึกษา

1. มีองค์กรกำกับนโยบาย และแผนแม่บทของระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีเอกภาพในการพัฒนาระบบสารสนเทศของหน่วยงานทุกระดับการศึกษา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. มีการพัฒนาระบบสารสนเทศให้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาที่สามารถบริการและแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการวางแผน การบริหารและการจัดการศึกษา

3. ให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสารสนเทศอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาประเทศโดยครอบคลุมทั้งการพัฒนาความรู้ให้กับครูอาจารย์ในสถานศึกษาต่างๆ ที่เป็นผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน และการผลิตบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง

จากแนวนโยบายการพัฒนาการศึกษาของแผนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ในช่วงปี 2540-2544 จะเห็นว่ารัฐมีแผนงานและแนวนโยบายที่จะพัฒนาการศึกษาของไทยในอนาคตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในทุก ๆ ด้าน โดยสรุปแล้ว มี - 4 ด้านคือ (1) ขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนโดยมุ่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ด้วยการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษา เป็นการสร้างองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นรากฐานกระบวนการประชาธิปไตย (2) ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนด้วยการปรับกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาสื่อทุกประเภท เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพ มีคุณลักษณะ "มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี" ด้วยการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับกระบวนการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ให้เหมาะสม มีการผลิตและพัฒนาสื่อทุกประเภท เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ และประเภทการศึกษา มีการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องเต็มศักยภาพและอย่างมีคุณภาพ (3) พัฒนาการผลิตครู และพัฒนาครูประจำการ โดยการเพิ่มปริมาณการผลิตในสาขาวิชาที่ขาดแคลน จัดอบรมครูประจำการ เพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งจัดสวัสดิการให้กับครูในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และความภาคภูมิใจในอาชีพครู (4) ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการการศึกษา โดยการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา ให้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ให้ประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อจะได้สนองตอบความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.3 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิมด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป และสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยผู้ที่ผ่านการศึกษาแต่ละคนจะมีความสามารถและคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือ เป็นผู้มีความสามารถในทางวิชาการและวิชาชีพ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละและอดทน ร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทย และความเหมาะสมของการศึกษาแต่ละระดับ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา เร่งรัดให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพทัดเทียมกันและให้กระจายการจัดบริการครอบคลุมทุกพื้นที่โดย

1.1 จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา (School Mapping) ของโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและนำแผนฯ ไป ปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยดำเนินการวางแผนภาพรวมเป็นรายจังหวัด รวมทั้งการเชื่อมต่อ ระหว่างจังหวัดเพื่อมุ่งลดความซ้ำซ้อน และมุ่งกระจายการจัดบริการให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ทั้งนี้โดยให้สอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

1.2 กำหนดขนาดโรงเรียนและสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้ให้มีการรวมโรงเรียนขนาดเล็กตามควรแก่กรณี โดยให้อยู่ในดุลพินิจของจังหวัดและให้ท้องถิ่น

มีส่วนร่วมให้ความคิดเห็น อีกทั้งให้คำนึงถึงการจูงใจให้ผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมในการให้บริการทางการศึกษามากกว่า และอาจให้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเดิมเป็นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน สถานที่จัดกิจกรรมพัฒนาฝีมือแรงงานในพื้นที่ รวมทั้งใช้จัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยท้องถิ่นร่วมดำเนินการ

1.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน ในด้านบรรยากาศของการจัดการศึกษาด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสิ่งแวดล้อม สะดวก ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านบุคลากรที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท และมุ่งเน้นสนับสนุนสถานศึกษาที่ดีอยู่แล้วเป็นอันดับแรก

1.4 ให้โรงเรียนแต่ละแห่งทั้งที่มีอยู่เดิมและที่จะสร้างขึ้นใหม่มีผังแม่บท อย่างเต็มรูปแบบ อีกทั้งการออกแบบและการจัดสร้างอาคารเรียน รวมทั้งการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และมุ่งรักษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.5 กระจายอำนาจการกำหนดนโยบายและการบริหารโรงเรียน และสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทให้กับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็ว เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.6 ให้มีองค์การติดตามและประเมินผลทำหน้าที่กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตลอดจนประเมินมาตรฐานโรงเรียนและสถานศึกษาทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพการศึกษา รวมทั้งให้มีการสรุปผลเป็นระยะ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนและสถานศึกษานั้น ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ การรายงานผลต้องนำเสนอคุณภาพของผลงาน คุณภาพของผล

ผลิต ความคุ้มค่า และแนวทางการพัฒนาใน อนาคต

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหา และการพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดย

2.1 สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครู ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

2.2 ในการประเมินความก้าวหน้าของครู ให้มุ่งเน้นที่การวัด ประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงานโดยเฉพาะคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และ สนับสนุนให้ครูทำการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กันไป

2.3 ให้ครูทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะในรูปแบบต่าง ๆ อย่าง ต่อเนื่อง ทั้งถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดย ในทุก 2 ปี ต้องผ่านการอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งการอบรมของกระทรวง ศึกษาธิการ และหรือกรมต้นสังกัด และการอบรมของสถาบันอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและ เอกชนที่มีวุฒิบัตรรับรอง ตลอดจนการอบรมทางไกล การเข้าประชุมสัมมนา และ การพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ และให้ผู้บังคับบัญชา พิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของผลการปฏิบัติงานของครูด้วย

2.4 ให้ครูเลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถสร้างและพัฒนาความรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

2.5 ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง โดยได้ รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชา และให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ และให้นับรวม เป็นส่วนหนึ่งของผลงานของครู ในการบรรจุครูใหม่ให้นำประสบการณ์ของครูมา พิจารณาประกอบการกำหนดเงินเดือนด้วย

2.6 กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู ชาวบ้าน ผู้ทรง คุณวุฒิจากภาคเอกชนและส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งผู้เกษียณ อายุราชการมาสอนในสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทน

ให้ตามเหมาะสม

2.7 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยการบรรจุแต่งตั้งครูให้ครบทุกตำแหน่ง ตามแผนอัตรากำลังของแต่ละสถานศึกษา การเกลี่ยอัตรากำลังครู และการลดจำนวนครูช่วยราชการให้คงเหลือน้อยที่สุด สำหรับครูผู้สอนวิชาที่ขาดแคลน ให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ อีกทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการเปิดสอน สาขาวิชาที่ขาดแคลน จัดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรี

2.8 ปรับปรุงระบบการกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษา สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ เพื่อจำแนกความก้าวหน้าในสายงาน (Career Ladder) ระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสายวิชาชีพ (Career Pattern) ที่ชัดเจน แต่มีความยืดหยุ่นและสามารถสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้ โดยเฉพาะครูสามารถก้าวหน้าตามสายงานการสอนในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ด้วยผลงานของตนเอง ทั้งนี้ กำหนดให้มีคู่มือปฏิบัติงานของครู และคู่มือปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

2.9 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา คณะกรรมการข้าราชการครูและสถาบันผลิตครูดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพ โดยการกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

2.10 ปฏิรูประบบสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของครูทุกประเภท ทุกสังกัดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในวิชาชีพให้กับครูรวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอื่นๆ ของครู โดยมุ่งส่งเสริมสนับสนุนแก่ครูที่สอนในถิ่นทุรกันดาร ครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ

2.11 พัฒนาระบบและกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครูรวมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในการผลิตครู พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในการผลิตครู ทั้งครูที่สอนหลายวิชาและครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ครูมีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งให้มีการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือกและการบรรจุครูประจำการ โดยให้ สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนิน

การตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทั้งนี้ไม่ควรบรรจุครูที่มาจากสถานศึกษาเอกชนระหว่างปีการศึกษา

2.12 เร่งรัดการพัฒนานักบริหารการศึกษา โดยการเพิ่มพูนแนวความคิด ความรู้ ตลอดจนทักษะในการบริหารและการจัดการ เพื่อให้สามารถพัฒนาโรงเรียนและ สถานศึกษาให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.13 ให้ศึกษานิเทศก์ทุกสังกัดผนึกกำลังทำงานร่วมกัน โดยการนิเทศ ติดตามงานวิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัดด้วย

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดย

3.1 จัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา

3.2 จัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมจัดทำหลักสูตรทุกระดับทุกประเภท ภายในหลักการสำคัญดังนี้

3.2.1 สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นได้เรียนอย่างมีความสุข

3.2.2 จัดกระบวนการเรียนให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบและเน้นการปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการสร้างความรู้ซึ่งจะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต

3.2.3 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3.3.4 ให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัวชุมชน มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.2.5 กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถพัฒนาและเพิ่มเติมมาตรฐานขั้นพื้นฐานดังกล่าว ตามความต้องการและความเหมาะสมและให้องค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของการจัดการศึกษาวิชาชีพ

3.2.6 ให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

3.3 เร่งปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันการผลิตครู ให้มีเนื้อหาวิชาชีพครูมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นคุณภาพของผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครู

3.4 จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยเน้นเป็นพิเศษ ในด้านพื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อรองรับการพัฒนาความรู้ และทักษะในระดับที่สูงขึ้น

3.5 ปฏิรูปการเรียนรู้อาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนมีโอกาพัฒนา การเรียนรู้อาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.6 เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้บังเกิดผลในทาง ปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ โดยการพัฒนารูปแบบ เทคโนโลยี นวัตกรรมการสอน และ พัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่าง การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้สามารถให้บริการที่สนอง ความ ต้องการของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.7 ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายทั้ง รูปแบบ และเนื้อหา ตลอดจนให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนสามารถหารายได้ระหว่างเรียน

3.8 เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพไทยให้บังเกิดผล โดยพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพไทยแบบยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพครูปฏิบัติ

ตนอยู่ในวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อเป็นแบบอย่างและเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.9 ปฏิรูประบบการวัดผลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เน้น
พฤติกรรม การแสดงออกจริงของผู้เรียน และใช้ผลการประเมินในการพัฒนาผู้เรียน
กระบวนการเรียนการสอน สำหรับการคัดเลือกผู้เรียนทุกระดับ ทุกประเภท
ให้ใช้ผลการเรียนสะสม ลดความสำคัญของการสอบและเพิ่มโควตาการคัดเลือก
เข้าเรียนต่อ

3.10 พัฒนาและสนับสนุนการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา
ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้เป็นเครือข่ายรองรับการกระจายอำนาจทาง
วิชาการ

4. การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา มุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถาน
ศึกษามีอำนาจตัดสินใจด้านการบริหาร การจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม
สอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด พัฒนาองค์กร
รองรับการกระจายอำนาจในระดับจังหวัดให้เข้มแข็งพร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน
การมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนและเอกชน โดย

4.1 กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษา
และองค์กรประสานงานในระดับจังหวัด สำหรับบริหารการศึกษาในท้องถิ่นและใน
การจัดบริการทางการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้าน
ภารกิจ พื้นที่บริการงบประมาณ และบุคลากร ตลอดจนจัดแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบ
การจัดบริการทั้งสถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชนทุกสังกัด รวมทั้งวางระบบ
เครือข่ายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้อยู่ภายใต้นโยบายการบริหาร มาตรฐาน
และการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับ และแต่ละประเภท โดยกำหนด
หน่วยงานรับผิดชอบหลักไว้ดังนี้

4.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา ขยายการจัดการศึกษาแก่เด็ก
อายุตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไป และมุ่งเตรียมความพร้อมให้เด็กอายุอย่างน้อย 1 ปี
ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษาพร้อมทั้งให้บริการความรู้และทักษะ การอบรม
เลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในท้องถิ่น การจัดการศึกษาระดับนี้ อาจแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่

ช่วงอายุ 2-3 ขวบ มุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนา ด้านอารมณ์และสังคม ให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภา สถาบันราชภัฏ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการ การ ประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการพัฒนา ชุมชน กรมอนามัย กรมประชาสัมพันธ์ กรมตำรวจ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์การ พัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

ช่วง 4-5 ขวบ มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนเข้า เรียนระดับประถมศึกษาให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ การ ประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก และโรงเรียนเอกชน ในความดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของ หน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมศาสนา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์การ พัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับ รับผิดชอบ

4.1.2 ระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก โดยมี โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาเอกชน และ สถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมสามัญศึกษาดกรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอก โรงเรียนกรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์การ พัฒนาเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งให้โรงเรียน เอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษา ของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชา สงเคราะห์ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และโรงเรียนมัธยม ศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีพื้นที่บริการซ้ำซ้อนกัน ให้คณะกรรมการระดับจังหวัด พิจารณาแก้ไขเป็นรายกรณี หากในพื้นที่ใดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ ศึกษาไม่สามารถจัดบริการได้อย่างทั่วถึง ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพิจารณา เพิ่มจำนวนห้องเรียนหรือตั้ง โรงเรียนเพิ่มได้ตามความจำเป็น

4.1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลักสายสามัญศึกษา และให้สถานศึกษาสังกัด กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักสายวิชาชีพ โดยมีสถานศึกษาเอกชนที่อยู่ใน ความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและสถานศึกษาของหน่วย งานสังกัดต่าง ๆ อาทิ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมการศาสนา สำนักงาน สภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.5 ระดับอุดมศึกษา ให้สถานศึกษาสังกัดกรมพลศึกษา กรม อาชีวศึกษา กรมศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานสภาสถาบัน ราชภัฏ จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และโรงเรียนของเอกชนที่อยู่ในความดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ ให้แต่ละหน่วย งานดำเนินการจัดการศึกษาให้ครบถ้วนตามบทบาทหน้าที่และภารกิจที่รับผิดชอบของ แต่ละสังกัด โดยมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานแผนการผลิต นักศึกษาทั้งในด้าน

พื้นที่ การจัดสาขาวิชา และความร่วมมือทางวิชาการ รวมทั้งการประสานแผนการ
ผลิตร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย

4.2 พัฒนาองค์กรในทุกระดับ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพการบริหารการปรับหรือโครงสร้างระบบบริหารงาน เพื่อรองรับการ
กระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์คณะบุคคลระดับ
จังหวัด สามารถกำหนดนโยบายการศึกษาสนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากรและ
จัดสรรงบประมาณ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษา
และหน่วยงานทางราชการศึกษา สามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัว และมี
ประสิทธิภาพสูงสุด

4.3 ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชนและเอกชน ให้มีส่วนร่วมใน
การบริหารและจัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยมิติ
ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในแต่ละ
ระดับสนับสนุนเอกชนที่ลงทุนด้านการศึกษาให้กู้เงินทุนหมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัด
การจัดตั้งสถานศึกษาและสถาบันฝึกอบรมวิชาชีพสาขาที่ขาดแคลน ในเขตพัฒนา
อุตสาหกรรมนอกกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามมาตรการสนับสนุนภาคเอกชน
ลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนผ่อนคลायกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และ
กำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมอื่นๆ สำหรับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน
และเอกชน

4.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้อยู่ภายใต้
พระราชบัญญัติองค์กร บริหารบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพ และเสริม
สร้างความมั่นคง

4.5 พัฒนาระบบการตรวจ ติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็ง และ
ประสานสอดคล้องทุกระดับ

4.6 ดำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับ
ทุกประเภทด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทาง
การศึกษาของผู้เรียน ที่มาจากครอบครัวรายได้น้อย ทั้งในสถานศึกษาของรัฐ